

Anonymizované znenie

Preklad

C-776/19 – 1

Vec C-776/19

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

22. október 2019

Vnútroštátny súd:

Tribunal de grande instance de Paris

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

1. október 2019

Žalobcovia:

VB

WA

Žalovaná:

BNP Paribas Personal Finance SA

TRIBUNAL

DE GRANDE

INSTANCE

DE PARIS

[omissis] **MEDZITÝMNY ROZSUDOK**

Vydaný v utorok 1. októbra 2019

[omissis]

ŽALOBCOVIA

VB

[omissis] PARÍŽ

WA

[omissis] PARÍŽ

[omissis]

ŽALOVANÁ

S.A. BNP PARIBAS PERSONAL FINANCE

[omissis] PARÍŽ

[omissis] [omissis]

MEDZITÝMNY ROZSUDOK

[omissis]

Podľa ponuky vydanej 19. júna 2009, vo vzťahu ku ktorej nie je spochybnené, že bola prijatá, si VB a WA vzali u spoločnosti BNP Paribas Personal Finance prvý hypotekárny úver v sume 425 525,61 švajčiarskeho franku, tzv. „Helvet Immo“, na počiatočnú dobu 25 rokov, s cieľom kúpy bytu určeného na prenájom.

V zmluve [omissis] sa uvádzalo, že úver sa financuje prostredníctvom pôžičky, ktorú si veriteľ vzal vo švajčiarskych frankoch na medzinárodných menových trhoch, ktorá „vám umožňuje požívať výhody plynúce z úrokovej sadzby uvedenej v týchto [dokumentoch]“. V zmluve sa tiež uvádzalo, že úver sa vedie vo švajčiarskych frankoch (zúčtovacia mena), a zároveň v eurách (platobná mena),

pričom sa zriaďujú dva interné účty, jeden v eurách a druhý vo švajčiarskych frankoch. Pokiaľ ide o „transakcie spočívajúce v prepočte podľa menového kurzu“, uvádzalo sa [omissis], že „vzhľadom na to, že nejde o medzinárodnú úverovú transakciu, vaše platby z titulu tohto úveru môžu byť uskutočnené iba v eurách, na účely splácania vo švajčiarskych frankoch“. [omissis]. Taktiež sa uvádzalo, že výška úveru, v ktorej boli zahrnuté poplatky za zmenu meny, bola stanovená na základe prepočtu 1 euro za 1,5096 švajčiarskeho franku. V zmluve boli vymenované transakcie spočívajúce v prepočte podľa menového kurzu, ktoré sa majú uskutočniť, vrátane možnosti veriteľa v prípade, že si dlžník neplní záväzky, jednostranne nahradiť švajčiarsky frank eurom [omissis], a uvádzalo sa v nej, že výška poplatkov za zmenu meny je 1,50 % pri každej transakcii.

Počiatočná suma splátky, rozrátaná na 34 prvých mesiacov, bola 1 033,91 eura, a potom 1 695,49 eura počas 266 nasledovných mesiacov – pričom amortizácia závisela od vývoja parity euro / švajčiarsky frank, v zmluve sa uvádzalo, že ak do transakcie spočívajúcej v prepočte podľa menového kurzu vstupuje v čase splatnosti nižšia suma v švajčiarskych frankoch, amortizácia bude „pomalšia“, a prípadná časť neamortizovaného kapitálu sa zaúčtuje ako debetný zostatok, a že v opačnom prípade bude splácanie úveru rýchlejšie. Ak výška splátok neumožňuje splatiť celý zvýšený zostatok za počiatočnú dobu splácania úveru, predĺženú o päť rokov, úhrady sa zvýšia tak, aby umožnili takéto splatenie, a to do maximálnej výšky INSEE indexu spotrebiteľských cien za predchádzajúcich päť rokov. Ak na konci piateho roka predĺženia pretrváva debetný zostatok, úhrady sa majú naďalej uskutočňovať až do úplného splatenia.

Sadzba, ktorá bola pôvodne stanovená na 4,1 %, sa má prehodnocovať každých päť rokov, podľa vzorca [omissis], s fixnou časťou 2,25 a zvyšnou časťou rovnajúcou sa mesačnému priemeru z päťročných swapov vo švajčiarskych frankoch v predchádzajúcom kalendárnom mesiaci.

Zmluva stanovovala možnosť dlžníka rozhodnúť sa pri päťročnom prehodnocovaní sadzby pre menu účtu v eurách, a to buď tak, že si zvolí fixnú sadzbu v eurách, založenú na dlhodobej priemernej mesačnej úrokovej sadzbe štátu, zvýšenej o 2,35 %, alebo 2,55 %, ba až 2,65 %, podľa zvyšnej doby amortizácie, alebo tak, že si zvolí variabilnú sadzbu v eurách, pričom variabilná sadzba je založená na fixnej zložke (2,35 %), a zvyšná časť na mesačnom priemere EURIBOR.

K zmluve boli priložené dve simulácie, z ktorých jedna sa týkala dopadu zvýšenia alebo zníženia o 2 body úrokovej sadzby, s uplatnením od 61. splátky na sumu úhrad, doby splácania úveru a celkových nákladov na úver, a v druhej, ktorej názov bol „informácie týkajúce sa transakcií spočívajúcich v prepočte podľa menového kurzu, ktoré budú uskutočňované v rámci vedenia vášho úveru“, sa simulovali výkyvy týchto istých údajov za predpokladu zhodnotenia eura vo vzťahu k švajčiarskemu franku (1 euro za 1,5896 švajčiarskeho franku) a devalvácie eura (1 euro za 1,4296 švajčiarskeho franku).

V nadväznosti na súdne vyšetovanie (trestné vyšetovanie zverené vyšetrojúcemu sudcovi) bolo voči spoločnosti BNPPF 29. augusta 2017 začaté konanie na trestnom súde z dôvodu klamlivej obchodnej praktiky.

Prostredníctvom úkonu súdneho doručovateľa 22. februára 2018 podali VB a WA na spoločnosť BNP Paribas žalobu na tento súd, ktorý podal tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, pričom poukazovali predovšetkým na nekalú povahu zmluvných podmienok zakladajúcich finančný mechanizmus zmluvy o úvere.

Uznesením z 23. januára 2019 nariadil sudca pre dokazovanie [omissis] prerušenie konania do vydania konečného rozhodnutia v trestnom konaní.

Sudca pre dokazovanie, ktorému bol predložený návrh na prerušenie konania do vydania viacerých rozhodnutí Cour de cassation (Kasačný súd, Francúzsko), vyzval účastníkov konania na vyjadrenie sa k možnému podaniu prejudiciálnych otázok na SD EÚ.

V zmysle posledných návrhov VB a WA, doručených [omissis] 20. mája 2019, títo navrhujú súdu, aby [podal na Súdny dvor Európskej únie celý rad prejudiciálnych otázok na základe článku 267 ZFEÚ]

[omissis] [omissis] [omissis] [prejudiciálne otázky navrhnuté žalobcami vo veci samej]

V zmysle posledných návrhov spoločnosti BNPPF, doručených [omissis] 20. mája 2019, táto spoločnosť navrhuje, aby súd [omissis]

– rozhodol, že návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdnom dvore Európskej únie nie je opodstatnený;

– v dôsledku uvedeného, zamietnuť návrh VB a WA na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdnom dvore Európskej únie;

[omissis] [omissis]

ODÔVODNENIE ROZHODNUTIA:

[omissis] [úvahy týkajúce sa vnútroštátneho konania]

O prejudiciálnych otázkach

A. Relevantné právo Spoločenstva – všeobecný úvod

V oblasti nekalých podmienok obsiahnutých v zmluvách uzavretých so spotrebiteľmi, na základe smernice 93/13/EHS z 5. apríla 1993, ktorá bola v čase uzavretia zmluvy prebratá do francúzskeho práva článkom L. 132-1 code de la consommation (Spotrebiteľský zákonník), zásada efektivity práva Spoločenstva

stanovuje povinnosť, aby sudca skúmal aj bez návrhu možnú nekalú povahu zmluvnej podmienky [rozsudok ESD *Pannon*, 4. jún 2009, vec C-243/08], čo je deklináciou všeobecnejšej zásady spotrebiteľského práva Spoločenstva [rozsudok SD EÚ, *Radlinger*, 21. apríl 2016, vec C-377/14], ktorá bráni akémukoľvek procesnému mechanizmu predstavujúcemu prekážku skutočného uplatnenia ustanovení chrániacich spotrebiteľa, akým je napríklad preklúzia [pozri napríklad rozsudok ESD, *Cofidis/Frédout*, 21. novembra 2002, vec C-473/00].

V článku 4 ods. 2 smernice č. 93/13 sa však uvádza, že „*hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.*“

Pokiaľ ide o posúdenie hlavného predmetu zmluvy, vo veci zmlúv o úveroch, ktoré boli indexované a/alebo určené na splatenie v zahraničných menách, SD EÚ uviedol jednak to, že výnimka z vecného preskúmania nekalej povahy podmienky stanovenej v článku 4 ods. 2 smernice sa musí vykladať reštriktívne (rozsudok SD EÚ, 30. apríl 2014, *Kasler a iní/OTP Jelzalogbank Zrt*, vec C-26/13, bod 42), a jednak, že:

„57. V prejednávanej veci treba okrem toho uviesť, že vzhľadom na to, že výnimka z posúdenia nekalej povahy podmienky je obmedzená na primeranosť úhrady na jednej strane a služieb alebo tovaru dodávaných ako protiplnenie na druhej strane, nemala by sa uplatňovať v prípade spochybnenia asymetrie medzi kurzom pre predaj cudzej meny, ktorý sa na základe tejto podmienky musí použiť na výpočet splátok, a kurzom pre nákup tejto meny, ktorý sa na základe ostatných podmienok zmluvy o úvere musí použiť na výpočet sumy poskytnutého úveru.

58. Táto výnimka by sa navyše nemala uplatňovať na podmienky, ako je bod III/2, ktoré sa v súvislosti s výpočtom splátok obmedzujú na určenie výmenného kurzu cudzej meny, na ktorú znie zmluva o úvere, pričom však veriteľ pri uvedenom výpočte neposkytuje nijakú službu výmeny, a teda neobsahujú nijakú „úhradu“, ktorej primeranosť ako protiplnenia za službu poskytnutú veriteľom by sa nemala posudzovať z hľadiska svojej nekalej povahy v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13.“

Vo veci *Andriciuc* (rozsudok SD EÚ, 20. september 2017, vec C-186/16), sa uviedlo, že naopak, podmienka stanovujúca to, že úver musí byť splatený v rovnakej cudzej mene ako je mena, v ktorej bol poskytnutý (ods. 40), v zásade patrí do hlavného predmetu zmluvy, pokiaľ ide o zmluvu o úvere vo švajčiarskych frankoch, ktorý má byť splatený vo švajčiarskych frankoch.

Pokiaľ ide o „zrozumiteľnosť“ podmienky, SD EÚ okrem iného uviedol, [rozsudok SD EÚ, 20. september 2018, *OTP Bank/Ilyes a Kiss*, vec C-51/17, bod 78], že:

„Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka,

podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná zrozumiteľne, zaväzuje finančné inštitúcie poskytovať dlžníkom informácie dostatočné na to, aby im umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti.

V tejto súvislosti táto požiadavka predpokladá, že podmienka týkajúca sa kurzového rizika má byť pre spotrebiteľa zrozumiteľná z formálneho aj gramatického hľadiska, ale zároveň aj pokiaľ ide o jej konkrétny dosah v tom zmysle, aby priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, mohol nielen vedieť o možnosti devalvácie národnej meny vo vzťahu k cudzej mene, v ktorej bol úver denominovaný, ale aj posúdiť potenciálne významné ekonomické dôsledky tejto zmluvnej podmienky pre jeho finančné záväzky.“ (podčiarknutím zvýraznil súd, ktorý podal tento návrh na začatie prejudiciálneho konania)

Pokiaľ ide o sankciu, článok 6 smernice stanovuje, že: „Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

Pokiaľ ide o dôkazné bremeno súvisiace s otázkou, či boli splnené povinnosti predajcu alebo dodávateľa, SD EÚ vo veci spotrebiteľského úveru uviedol, že toto bremeno znáša predajca alebo dodávateľ, a nie spotrebiteľ (pozri rozsudok SD EÚ, *Crédit Agricole Consumer Finance/Bakkaus*, 18. december 2014, vec C-449/13).

V záujme prehľadnosti popisu bude relevantné právo Spoločenstva a vnútroštátne právo predmetom podrobnejšej analýzy týkajúcej sa každej z otázok.

B. O premlčaní, ktoré namietla BNP Paribas, a o súvisiacich otázkach

Žalovaná spoločnosť poukazuje na [omissis] skutočnosť, že nároky dlžníkov sú „zjavne premlčané“, a že teda nie je opodstatnené položiť prejudiciálne otázky.

Je tak potrebné preskúmať túto záležitosť, a prípadnú potrebu položiť Súdneho dvoru aj túto otázku, a to pred všetkými ostatnými.

1. Popis relevantných prvkov práva Spoločenstva a vnútroštátneho práva

Pokiaľ ide o právo Spoločenstva, otázka súladu lehôt prípadne uložených spotrebiteľovi sa riešila predovšetkým v rozsudku *Cofidis/Frédout*, 21. november 2002, vec C-473/00, v ktorom SD EÚ rozhodol (ods. 36), že „procesné ustanovenie, ktoré vnútroštátnemu sudcovi zakazuje, aby po uplynutí prekluzívnej lehoty skúmal aj bez návrhu alebo na základe námietky vznesenej spotrebiteľom nekalú povahu podmienky, ktorej výkonu sa predajca alebo dodávateľ domáha, môže v sporoch, v ktorých sú spotrebiteľia žalovanými, nadmerne sťažiť uplatnenie ochrany, ktorú im smernica mieni priznávať.“

V rozsudku z 29. októbra 2015 (rozsudok *BBVA S.A./Lopez*, vec C-8/14) SD EÚ rozhodol, že hoci existencia prekluzívnej lehoty na to, aby mohol spotrebiteľ namietat' nekalú povahu zmluvnej podmienky, v rámci konania o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti, nie je samo osebe v rozpore s právom Spoločenstva,

„39. ... je potrebné poukázať na to, že sporné prechodné ustanovenie, ktoré stanovuje, že prekluzívna lehota začína v prejednávanej veci plynúť bez toho, aby boli dotknutí spotrebiteľia osobne informovaní o tom, že v rámci konania o výkone rozhodnutia už prebiehajúceho pred nadobudnutím účinnosti uvedeného zákona, môžu uplatniť nový dôvod námietky, nedovoľuje zabezpečiť plné využívanie tejto lehoty, a teda účinné uplatňovanie nového práva, ktoré bolo uznané predmetnou legislatívnou zmenou.

40. Vzhľadom na priebeh, osobitosti a komplexnosť konania, ako aj na uplatniteľnú právnu úpravu hrozí významné riziko, že uvedená lehota uplynie, pričom dotknutí spotrebiteľia nebudú môcť účinne a účelne uplatniť svoje práva súdnou cestou, a to najmä z dôvodu, že nepoznajú alebo si nie sú vedomí presného rozsahu svojich práv.“

Okrem toho Veľká komora Súdneho dvora (rozsudok SD EÚ [VK], *Naranjo a iní/Cajasur Banco a iní*, 21. december 2016, C-154/15) preskúmala judikatúru španielskeho *Tribunal Supremo* (Najvyšší súd, Španielsko), ktorá z dôvodov založených na zásade právnej istoty časovo obmedzovala účinky vyhlásenia nekalej povahy podmienky obsiahnutej v mnohých zmluvách o hypotekárnom úvere, takže platby uskutočnené pred dňom jeho rozhodnutia nemohli byť napadnuté. Veľká komora Súdneho dvora rozhodla, že takéto pravidlo zakotvené v judikatúre, ktoré odlišila od „primeranej“ premlčacej lehoty, je v rozpore s právom Únie, pretože vedie k tomu, že spotrebiteľia sú v rozpore s ustanoveniami smernice viazaní podmienkou, ktorá je pritom vyhlásená za nekalú (pozri ods. 70 až 75).

Čo sa týka vnútroštátneho práva, žalovaná spoločnosť sa odvoláva na [omissis] rozličné rozhodnutia súdu, ktorý predkladá tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, a *cour d'appel de Paris* (Odvolací súd v Paríži), v ktorých sa v prípade, že je návrh na začatie konania podaný dlžníkom, uplatňuje päťročná premlčacia lehota podľa článku 2224 *code civil* (občiansky zákonník) a podľa ktorých premlčacia lehota plynie odo dňa prijatia ponuky úveru, takže nároky, ktoré boli voči nim uplatnené, sú premlčané.

Pokiaľ však ide o uplatniteľnosť premlčania na nároky, ktoré boli uplatnené na základe smernice, prvá civilná komora *Cour de cassation* (Kasačný súd) nedávno vydala toto rozhodnutie (*1re Civ.*, 13. marec 2019, opravný prostriedok č. 17-23.169 [omissis])

„– O premlčaní:

[omissis] [omissis]

Ale vzhľadom na to, že cour d'appel (odvolací súd) správne rozhodol, že návrh na to, aby sa sporné podmienky považovali za nepísané, nepredstavuje návrh na vyhlásenie neplatnosti, takže sa na neho päťročná premľacia lehota nevzťahuje;
[omissis]

Rozsudok sa však nezaoberá prípadným premľaním nárokov na vrátenie úrokov, ktoré boli uhradené v príliš vysokej sume, na základe podmienky vyhlásenej za nekalú, takže aj v prípade, že by sa táto judikatúra mala uplatniť, nevyriešila by celú danú otázku. [omissis] Pokiaľ ide o začiatok plynutia premľacej lehoty, v iných oblastiach je judikatúra flexibilnejšia: stará judikatúra prvej civilnej komory tak pripúšťa, že v oblasti porušenia bankárovej povinnosti vo vzťahu k upozorneniam môže lehota začať plynúť až vtedy, keď sa prejavia prvé problémy so splácaním (1re Civ., 9. júl 2009, opravný prostriedok č. 08-10.820, Bull. 2009, I, č. 172). Nedávna judikatúra obchodného senátu, týkajúca sa povinnosti poskytnúť poradenstvo, stanovuje toto pravidlo jasnejšie, a to vo vzťahu k úverom *in fine*, t. j. pri ktorých je kapitál splatný na konci úveru (pozri Com., 6. marec 2019, opravný prostriedok č. 17-22.668 [omissis]; Com., 13. február 2019, opravný prostriedok č. 17-14.785 [omissis]). [omissis]

2. Otázky položené súdom

Pokiaľ ide o záujem týchto otázok na vyriešení sporu, je zjavné, keďže zmluva o úvere bola uzavretá v roku 2008, takže v prípade, že sa jednak uplatňuje premľanie, a jednak že päťročná premľacia lehota plynie od podpísania zmluvy, nároky sú premľané z dôvodu, že boli uplatnené na základe podania návrhu na začatie konania z 13. októbra 2016.

Prvá otázka sa týka súladu premľacej lehoty so zásadou efektivity práva Spoločenstva, pokiaľ je spotrebiteľ navrhovateľom: v určitých rozhodnutiach sa uvádza, že existencia premľacej lehoty nie je sama osebe v rozpore s právom Spoločenstva, pričom sa však výrok vyhlasuje za neplatný vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu (BBVA/Lopez, C-8/14), avšak tak v rozsudku Cofidis (C-473/00), ako aj v rozsudku Veľkej komory Súdneho dvora Naranjo (C-154/15) sa zdôrazňujú problémy, ktoré môže spotrebiteľovi, ktorý poriadne nepozná svoje práva, spôsobovať existencia takýchto lehôt, a to tak z hľadiska efektivity práva Spoločenstva, ako aj z hľadiska zásady, ktorú stanovuje smernica a podľa ktorej spotrebiteľia nemôžu byť viazaní nekalými podmienkami.

Okrem toho rozlišovanie medzi prípadmi, v ktorých je spotrebiteľ navrhovateľom, a prípadmi, v ktorých je odporcom, hoci ide o tradičné rozlišovanie, je diskutabilné, pretože ak spotrebiteľ prestane platiť splátky, či už z vlastnej vôle alebo z dôvodu skutočnej neschopnosti plniť si svoje záväzky, buď bude proti nemu začaté iné konanie, alebo bude vo vzťahu k nemu podaný protinávrh.

Je tak potrebné prerušiť konanie a položiť SD EÚ túto otázku:

Prvá otázka: Bráni smernica č. 93/13, vykladaná z hľadiska zásady efektivity, za okolností, akými sú okolnosti veci samej, uplatneniu pravidiel premlčania v týchto prípadoch: a) pokiaľ ide o vyhlásenie podmienky za nekalú; b) pokiaľ ide o prípadné vrátenie finančných prostriedkov; c) pokiaľ je spotrebiteľ navrhovateľom, a (d) pokiaľ je spotrebiteľ odporcom, a to vrátane uplatnenia vzájomnej žaloby?

Druhá otázka vzniká iba v prípade zápornej odpovede na celú prvú otázku alebo jej časť. Ak sa v niektorej z týchto konfigurácií premlčanie uplatňuje, vzniká potom otázka začiatku jeho plynutia, predovšetkým vzhľadom na rozhodnutia, na ktoré poukazuje BNP Paribas a ktoré tento začiatok stanovujú na deň podpisu zmluvy.

Pokiaľ totiž ide o zmluvu na počiatočnú dobu 25 rokov, a vzhľadom na to, že premlčacia doba vo francúzskom práve je 5 rokov, mohlo by existovať riziko, že dlžníci nebudú mať jednak vedomosť o svojich právach, a jednak vedomosť o samotnej existencii problémov s výmenným kurzom, ak by tento ostal stabilný počas prvých rokov, a zhoršil by sa napríklad po štyroch alebo piatich rokoch, čo by malo potom za následok vážne problémy.

[omissis]

Je teda tiež potrebné prerušiť konanie a položiť SD EÚ túto otázku:

Druhá otázka: V prípade úplne alebo čiastočne zápornej odpovede na prvú otázku, bráni smernica 93/13, vykladaná z hľadiska zásady efektivity, za okolností, akými sú okolnosti veci samej, uplatneniu vnútroštátnej judikatúry, ktorá za začiatok plynutia premlčacej lehoty stanovuje deň prijatia ponuky úveru, a nie deň, keď vznikli vážne finančné problémy?

C. O otázke kvalifikácie sporných podmienok ako podmienok, ktoré sa týkajú hlavného predmetu zmluvy, alebo podmienok, ktoré sa ho netýkajú

Kvalifikácia sporných podmienok ako podmienok, ktoré sa týkajú hlavného predmetu zmluvy, alebo podmienok, ktoré sa ho netýkajú, je relevantná na účely vecného preskúmania sporu, pretože odpoveď na túto otázku je podmienkou možnosti preskúmať nekalú povahu sporných podmienok, ak sú tieto „zrozumiteľné“.

1. Relevantné prvky práva Spoločenstva a vnútroštátneho práva

Pokiaľ ide o právo Spoločenstva, zdá sa, že existuje pnutie medzi rozsudkom *Kasler*, 30. apríl 2014 (vec C-26/13), a jednej strane, a neskoršou judikatúrou, osobitne rozhodnutiami *OTP Bank*, 20. september 2018, vec C-51/17, a *Dunai/Erste Bank*, 14. marec 2019, vec C-118/17, na druhej strane.

Ako je totiž uvedené vyššie, v rozsudku Kasler sa predovšetkým stanovila zásada, podľa ktorej sa obmedzenie preskúmania nekalej povahy zmluvných podmienok, upravené v článku 4 ods. 2, musí vykladať reštriktívne, a ďalej sa v ňom uviedlo, že:

„57. V prejednávanej veci treba okrem toho uviesť, že vzhľadom na to, že výnimka z posúdenia nekalej povahy podmienky je obmedzená na primeranosť úhrady na jednej strane a služieb alebo tovaru dodávaných ako protiplnenie na druhej strane, nemala by sa uplatňovať v prípade spochybnenia asymetrie medzi kurzom pre predaj cudzej meny, ktorý sa na základe tejto podmienky musí použiť na výpočet splátok, a kurzom pre nákup tejto meny, ktorý sa na základe ostatných podmienok zmluvy o úvere musí použiť na výpočet sumy poskytnutého úveru.

58. Táto výnimka by sa navyše nemala uplatňovať na podmienky, ako je bod III/2, ktoré sa v súvislosti s výpočtom splátok obmedzujú na určenie výmenného kurzu cudzej meny, na ktorú znie zmluva o úvere, pričom však veriteľ pri uvedenom výpočte neposkytuje nijakú službu výmeny, a teda neobsahujú nijakú „úhradu“, ktorej primeranosť ako protiplnenia za službu poskytnutú veriteľom by sa nemala posudzovať z hľadiska svojej nekalej povahy v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13.“

Na druhej strane, v rozsudku *Dunai* sa uvádza (ods. 48), že:

„Po druhé v tejto súvislosti treba pripomenúť, že pokiaľ ide o zmluvné podmienky týkajúce sa kurzového rizika, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že na takéto podmienky sa v rozsahu, v akom vymedzujú hlavný predmet úverovej zmluvy, vzťahuje článok 4 ods. 2 smernice 93/13, pričom tieto podmienky sú vyňaté z posúdenia ich nekalej povahy len v rozsahu, v akom sa príslušný vnútroštátny súd na základe preskúmania jednotlivých prípadov domnieva, že boli predajcom alebo dodávateľom formulované jasne a zrozumiteľne (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring, C- 51/17, EU:C:2018:750, bod 68, ako aj citovanú judikatúru).“

Nezdá sa pritom, že by odôvodnenie rozsudku *Kasler* umožňovalo usudzovať, že podmienky týkajúce sa kurzového rizika samé osebe predstavujú buď „tovar“, alebo „službu“, alebo „úhradu“ v zmysle článku 4 ods. 2, ktorý sa musí vykladať reštriktívne.

Pokiaľ ide o vnútroštátne právo, prvá civilná komora v celom rade rozsudkov vydaných vo februári 2019 (pozri napríklad 1ère Civ., 12. december 2018, opravný prostriedok č. 17-18.491) rozhodla, že ide o hlavný predmet zmlúv, akými sú zmluvy, o aké ide v spore vo veci samej.

2. Otázka položená súdom

Keďže v prejednávanej veci ide o zmluvu, v ktorej sa splatenie súm malo, tak ako vo veci *Kasler*, ale na rozdiel od veci *Andriciuc* (C-186/16), uskutočniť vo

vnútroštátnej mene, vzniká tak otázka platnosti zásad stanovených v prvom uvedenom rozsudku.

Treba stále používať odôvodnenie rozsudku *Kasler*, podľa ktorého sa zdá, že podmienka (napriek tomu, že má veľký význam v štruktúre zmluvy) sa nezúčastňuje na „hlavnom predmete“ zmluvy v úzkom zmysle slova, ktorý tomuto pojmu priznáva článok 4 ods. 2, pretože sa spor netýka poplatkov za zmenu meny (1,5 %), alebo treba naopak usudzovať, že, tak ako vo veciach *OTP a Dunai*, podmienky týkajúce sa kurzového rizika už len zo samotného tohto dôvodu patria medzi hlavný predmet zmluvy?

Túto otázku je potrebné posúdiť aj vo vzťahu k uplatňovaniu smernice MiFID (2004/39), pretože v rozsudku *Lantos*, ktorý bol vydaný v krátkom čase po rozsudku *Kasler* (rozsudok SD EÚ, 3. december 2015, vec C-312/14), Súdny dvor vylúčil uplatnenie povinností podľa smernice MiFID v zmluvách v cudzej mene, a to okrem iného z dôvodov, že:

„56. S výhradou overenia vnútroštátnym súdom sa totiž tieto transakcie obmedzujú na prepočet výšky pôžičky a mesačných splátok v cudzej mene (zúčtovacia mena) na vnútroštátnu menu (platobná mena) na základe nákupného alebo predajného kurzu tejto cudzej meny.

57. Tieto transakcie nemajú inú funkciu ako tú, že slúžia ako prostriedok na vykonávanie základných platobných povinností vyplývajúcich zo zmluvy o pôžičke, konkrétne na poskytnutie finančných prostriedkov veriteľom a vrátenie týchto prostriedkov spolu s úrokmi dlžníkom. Cieľom týchto transakcií nie je vykonanie investície, pretože spotrebiteľ sa snaží len získať finančné prostriedky na nákup spotrebného tovaru alebo poskytnutie služby, ale nechce napríklad riadiť kurzové riziko alebo špekulovať s devízovým kurzom.“

Ak by už pritom bolo ustálené, že podmienky týkajúce sa kurzového rizika v zmluvách o úvere vychádzajú z hlavného predmetu uvedenej zmluvy, mohla by vzniknúť otázka uplatňovania povinností analogických povinnostiám podľa smernice MiFID, osobitne povinnosti preveriť primeranosť ponúkaného produktu v prospech dlžníka, na tieto zmluvy – hoci sa zdá byť ťažkým ich kvalifikovať ako finančné produkty, ako sa zdá, že o tom zmýšľajú určití žalobcovia.

Zmluva o úvere, akou je zmluva, o akú ide vo veci samej, obsahuje určitú formu stávky na vývoj parity medzi zúčtovacou menou a menou, v ktorej sa uhrádzajú splátky, pričom v tejto stávke sú na jednej strane záujmy banky a na druhej strane záujmy dlžníka, čo sa silno podobá na špekuláciu (rozdielom je, že finančné prostriedky v cudzej mene boli požičané, a nie kúpené). Platí to tým viac, že predmetná zmluva obsahuje nielen ustanovenia o kurzovom riziku, ale aj [omissis] opcie umožňujúce v pevne stanovených intervaloch zmeniť finančné podmienky zmluvy podľa vopred stanovených podmienok.

Okrem toho, vzhľadom na to, že do hlavného predmetu zmluvy bežne patria tie podmienky, bez ktorých by zmluva ďalej nemohla existovať (pozri napríklad

rozsudok *Dunai*, vec C-118/17, ods. 52), žalobcovia poukazujú na existenciu možnosti zmeny zmluvy v presne stanovených dňoch na zmluvu v eurách, a z toho vyvodzujú záver, že podmienky, ktorých sa týka spor, nepredstavujú „hlavný predmet“ tejto zmluvy, pretože sa výslovne umožňuje, aby zmluva mohla ďalej existovať vo vnútroštátnej mene. Nezdá sa, že by SD EÚ mal príležitosť sa vyjadriť k možnému vplyvu takýchto podmienok na analýzu.

Je teda potrebné prerušiť konanie a položiť SD EÚ túto otázku:

Tretia otázka: Patria také podmienky, ktorými sú podmienky, o aké ide v spore vo veci samej, a ktoré okrem iného stanovujú, že švajčiarsky frank je zúčtovacou menou a euro je platobnou menou, čo má za dôsledok to, že dlžník znáša kurzové riziko, do hlavného predmetu zmluvy v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13, a to za okolností, že sa nespochybňuje výška poplatkov za zmenu meny a existujú podmienky, ktoré stanovujú možnosť dlžníka využiť v presne stanovených dňoch možnosť konverzie na eurá podľa vopred stanoveného vzorca?

D. O posúdení „zrozumiteľnosti“ podmienky

Posúdenie „zrozumiteľnosti“ podmienky je nevyhnutné na vyriešenie sporu v prípade, že by sporné podmienky predstavovali hlavný predmet zmluvy, ale aj v opačnom prípade, pretože povinnosť predajcu alebo dodávateľa podať „zrozumiteľnú“ informáciu sa má vziať do úvahy pri posudzovaní existencie – alebo neexistencie – značnej nerovnováhy.

[omissis] [omissis].

1. O informáciách a dokumentoch, ktoré sa musia oznámiť resp. predložiť dlžníkovi (osobitné upozornenie na kurzové riziko, simulácie a prípadné kritéria, ktoré musia dlžníci dodržať)

a) Prvky práva Spoločenstva a vnútroštátneho práva

Pokiaľ ide o právo Spoločenstva, SD EÚ rozhodol, že na to, aby bola určitá podmienka „zrozumiteľná“ v zmysle smernice č. 93/13, musí splniť náročné kritériá, pripomenuté okrem iného v rozhodnutí SD EÚ, 20. september 2018, *OTP Bank/Ilyes a Kiss*, vec C-51/17:

„73. V tejto súvislosti v kontexte zmlúv o úvere denominovaných v cudzích menách z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná zrozumiteľne, by nemala byť obmedzená len na jej zrozumiteľnosť z formálneho a gramatického hľadiska (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2017, *Andriuc a i.*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 44 a citovanú judikatúru).

74. Pokiaľ ide o úvery v cudzej mene, akým je úver v spore vo veci samej, treba zdôrazniť, ako to pripomenul Európsky výbor pre systémové riziká vo svojom odporúčaní ESRB/2011/1 z 21. septembra 2011 o poskytovaní úverov v cudzej mene (Ú. v. EÚ C 342, 2011, s. 1), že finančné inštitúcie majú poskytnúť dlžníkom informácie dostatočné na to, aby im umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti, pričom by mali prinajmenšom zahŕňať informácie o tom, aký dosah na splátky by mohlo mať výrazné znehodnotenie zákonného platidla členského štátu, v ktorom má dlžník bydlisko/sídlo, a zvýšenie zahraničnej úrokovej sadzby (Odporúčanie A – Informovanosť dlžníkov o rizikách, bod 1) (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc a i., C- 186/16, EU:C:2017:703, bod 49).

75. Konkrétne dlžník má byť na jednej strane jasne informovaný o skutočnosti, že podpísaním zmluvy o úvere denominovanej v cudzej mene sa vystavuje kurzovému riziku, ktorého znášanie pre neho môže byť ekonomicky náročné v prípade devalvácie meny, v ktorej poberá svoj príjem, v porovnaní s cudzou menou, v ktorej bol úver dojednaný. Na druhej strane má predajca alebo dodávateľ, v prejednávanej veci banková inštitúcia, uviesť možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s uzatvorením úveru v cudzích menách (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc a i., C- 186/16, EU:C:2017:703, bod 50).

76. Nakoniec, ako spresňuje dvadsiate odôvodnenie smernice 93/13, je potrebné, aby mal spotrebiteľ skutočne možnosť oboznámiť sa so všetkými podmienkami zmluvy. Informácie poskytnuté včas pred uzavretím zmluvy o zmluvných podmienkach a dôsledkoch uvedeného uzavretia majú totiž zásadný význam pre spotrebiteľa, aby sa rozhodol, či sa chce zmluvne zaviazať predajcovi alebo dodávateľovi v súlade s podmienkami, ktoré tento predajca alebo dodávateľ vopred pripravil (pozri v tomto zmysle rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C- 26/13, EU:C:2014:282, bod 70 a citovanú judikatúru).

77. V prejednávanej veci vzhľadom na vyššie uvedené úvahy vnútroštátnemu súdu prináleží zohľadniť okrem iného bod 10 predmetnej zmluvy o úvere nachádzajúci sa v tejto zmluve s názvom „vyhlásenie o oboznámení sa s rizikom“, ktorého znenie bolo uvedené v bode 19 tohto rozsudku, v spojení s prípadnými doplňujúcimi informáciami poskytnutými pred uzavretím tejto zmluvy. V tejto poslednej uvedenej súvislosti zo skutočností predložených Súdnemu dvoru vyplýva, že dlžníkom bol doručený okrem iného doplňujúci zoznam informácií týkajúci sa kurzového rizika, obsahujúci príklady konkrétnych výpočtov rizika v prípade devalvácie maďarského forintu v porovnaní so švajčiarskym frankom, čo však prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

78. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná zrozumiteľne, zaväzuje finančné inštitúcie poskytovať dlžníkom informácie dostatočné na to, aby im umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti. V tejto

súvislosti táto požiadavka predpokladá, že podmienka týkajúca sa kurzového rizika má byť pre spotrebiteľa zrozumiteľná z formálneho aj gramatického hľadiska, ale zároveň aj pokiaľ ide o jej konkrétny dosah v tom zmysle, aby priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, mohol nielen vedieť o možnosti devalvácie národnej meny vo vzťahu k cudzej mene, v ktorej bol úver denominovaný, ale aj posúdiť potenciálne významné ekonomické dôsledky tejto zmluvnej podmienky pre jeho finančné záväzky“ (podčiarknutím a tučným písmom zvýraznil súd, ktorý podal tento návrh na začatie prejudiciálneho konania)

Pokiaľ ide o vnútroštátne právo, čo sa týka zmlúv „Helvet Immo“ bez simulácie, Cour de cassation (Kasačný súd) vydal okrem iného tieto rozhodnutia:

1ère Civ., 3. máj 2018, opravný prostriedok č. 17-13.593 [omissis]

[omissis] [omissis] [výňatok z rozsudku]

V rovnakom zmysle: 1ère Civ., 20. február 2019, opravný prostriedok č. 17-31.065 [omissis] [výňatok z rozsudku]

Vo vzťahu k ponukám, ku ktorým bola priložená simulácia, prvá civilná komora vydala okrem iného toto rozhodnutie:

1ère Civ., 12. decembra 2018, opravný prostriedok č. 17-18.491

[omissis] [omissis] [výňatok z rozsudku]

b) Otázky položené súdom

Prvá civilná komora Cour de cassation (Kasačný súd) vo svojich rozsudkoch vydaných 20. februára 2019, v ktorých potvrdil analýzu Cour d'appel (Odvolací súd, Francúzsko) rozhodla, že predmetné podmienky sú vo vzťahu k zmluvám, v ktorých nebola uvedená simulácia, „zrozumiteľné“ z týchto dôvodov:

– v predbežnej ponuke úveru sa podrobne popisujú transakcie spočívajúce v prepočte podľa menového kurzu, ku ktorým dochádza v priebehu existencie úveru, a uvádza sa v nej, že výmenným kurzom eur oproti švajčiarskym frankom bude kurz, ktorý je uplatniteľný dva pracovné dni pred dňom, keď nastane udalosť, na základe ktorej dochádza k transakcii, a ktorý je zverejnený na stránke Európskej centrálnej banky;

– v ponuke sa uvádza, že dlžník súhlasí s takými transakciami spočívajúcimi v prepočte zo švajčiarskych frankov na eurá a z eur na švajčiarske franky podľa menového kurzu, ktoré sú potrebné na fungovanie a splácanie úveru, a že veriteľ vykoná konverziu zostatku mesačných úhrad na švajčiarske franky po zaplatení poplatkov spojených s úverom;

– v ponuke sa uvádza, že ak z transakcie spočívajúcej v prepočte podľa menového kurzu vyplýva v čase splatnosti nižšia suma vo švajčiarskych frankoch, ktorá je vymáhateľná, amortizácia kapitálu bude pomalšia a prípadná časť neamortizovaného kapitálu sa z titulu splatnosti zaúčtuje ako debetný zostatok účtu vo švajčiarskych frankoch, a že sa upresňuje, že amortizácia kapitálu úveru sa bude vyvíjať v závislosti od výkyvov výmenného kurzu, uplatňovaného na mesačné úhrady, smerom nahor alebo nadol, že tento vývoj môže spôsobiť predĺženie alebo skrátenie doby amortizácie úveru, a prípadne zmeniť celkové náklady súvisiace so splatením úveru;

– v článkoch „vnútorný účet v eurách“ a „vnútorný účet vo švajčiarskych frankoch“ sa podrobne popisujú transakcie uskutočňované pri každej platbe splátky úveru ako kreditná alebo debetná operácia na každom účte a v zmluve sa prehľadne vysvetľuje konkrétne fungovanie mechanizmu konverzie cudzej meny;

Pokiaľ ide o zmluvy, ku ktorým bola priložená simulácia, bol uvedený aj tento dôvod:

– k ponuke úveru bola priložená vyčíslená simulácia umožňujúca posúdiť vplyv fluktuácie výmenného kurzu na požíčaný kapitál a z toho vyplývajúcu zmenu doby splácania úvery.

Treba však poznamenať, že generálny advokát pôsobiaci pri prvej civilnej komore vydal v týchto veciach nasledovné stanovisko [omissis], v ktorom sa prihlásil k takej judikatúre súdu predkladajúceho tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorá predchádza rozsudku OTP:

„Tento rozdiel medzi danými dvomi sériami rozsudkov je podľa môjho názoru dostatočne významný na to, aby odôvodnil, tak ako rozhodol súd, odlišný prístup k týmto dvom situáciám.

Zdá sa mi totiž, že prvé uvedené rozsudky, na rozdiel od druhých uvedených rozsudkov, porušujú výklad poskytnutý európskym súdom, pokiaľ ide o kritériá jasnosti a zrozumiteľnosti podľa článku 4.2 smernice 93/13, ktorý sa vzťahuje na predtým uzavreté zmluvy, a to z dôvodu, že sa v nich len s ohľadom na ustanovenia ponuky úveru a údajov uvedených v predbežnom pláne amortizácie rozhodlo, že sporná podmienka umožňovala spotrebiteľovi posúdiť ekonomické dôsledky na jeho finančné záväzky.

Ak sa totiž z formálneho aj gramatického hľadiska dá pripustiť, že zmluvné ustanovenia sú spotrebiteľovi, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, prístupné, neumožňujú mu samé osebe dostatočne posúdiť riziká, ktorým ho vystavujú výkyvy výmenného kurzu, pokiaľ poberá svoje príjmy v mene, v ktorej sa uhrádzajú splátky, a nie v cudzej menej, ktorá je platobnou menou.

Naopak, pokiaľ je tento istý spotrebiteľ adresátom simulácie výkyvov výmenného kurzu s vyčíslenými príkladmi, je mu umožnené uvedomiť si ekonomické dôsledky

vyplývajúce z devalvácie domácej meny, v ktorej sa uhrádzajú splátky, vo vzťahu k cudzej mene.“

Tieto rozhodnutia, ktorých autorom je najvyšší francúzsky súd, ako aj čiastočne opačné stanovisko generálneho advokáta pred týmto istým súdom, vytvárajú pre súd, ktorý podal tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, vážne výkladové problémy, a to v spore, ktorý sa dotýka viac ako tisíc spisov len v samotnej 9. civilnej komore tribunal de Paris (súd v Paríži, Francúzsko).

Bez ohľadu na existenciu či neexistenciu simulácie sa totiž výraz „*kurzové riziko*“ v ponuke vôbec neobjavuje [omissis].

Pojem významovo najbližší sa nachádza [omissis] v odseku „*Transakcie spočívajúce v prepočte podľa menového kurzu*“, ktorý sa venuje opačnej situácii, ako je vzniknutá situácia, a to konkrétne prípadu, v ktorom by už dlžník nepoberal príjmy v eurách, musel by si na účely splatenia úveru eurá zaobstarat', a znášal by tak riziko.

Dá sa tiež poukázať na pojmy uvedené v inej časti ponuky, [omissis] pokiaľ ide o skutočnosť, že amortizácia kapitálu bude „*pomalšia*“ v prípade, že „*z transakcie spočívajúcej v prepočte podľa menového kurzu vyplýva v čase splatnosti nižšia suma vo švajčiarskych frankoch, ktorá je vymáhateľná*“.

Zdá sa však, že judikatúra Spoločenstva vyžaduje nielen to, aby bolo možné z pojmov uvedených v zmluve a z dokumentácie vyvodiť existenciu kurzového rizika a jeho dôsledkov, čo, ako sa zdá, Cour de cassation (Kasačný súd) považoval za postačujúce, ale aj to, aby tieto riziká boli uvedené výslovne, tak aby im rozumeli nielen špecializovaní sudcovia, ale aj spotrebitelia majúci priemernú úroveň kompetencie a pozornosti.

V rozsudku *Andriciuc* (20. september 2017, vec C-186/16) sa rozhodlo, že:

„Článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná jasne a zrozumiteľne, predpokladá, že v prípade zmlúv o úvere musia finančné inštitúcie poskytnúť dlžníkom informácie dostatočné na to, aby dlžníkom umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti. V tejto súvislosti táto požiadavka predpokladá, že podmienka, podľa ktorej sa má úver splatiť v rovnakej cudzej mene, v akej bol dohodnutý, je pochopiteľná pre spotrebiteľa jednak na úrovni formálnej a gramatickej, ale zároveň aj pokiaľ ide o jej konkrétny dosah v tom zmysle, aby priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, mohol nielen vedieť o možnosti revalvácie alebo devalvácie cudzej meny, v ktorej bol úver dohodnutý, ale aj posúdiť potenciálne významné ekonomické dôsledky tejto zmluvnej podmienky pre jeho finančné záväzky.“

Dňa 20. septembra 2018 SD EÚ vo svojom rozsudku *OTP Bank/Ilyes a Kiss*, vec C-51/17, poskytol významné upresnenia týkajúce sa konkrétnych požiadaviek, ktoré z toho vyplývajú:

74. „*finančné inštitúcie majú poskytnúť dlžníkom informácie dostatočné na to, aby im umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti, pričom by mali prinajmenšom zahŕňať informácie o tom, aký dosah na splátky by mohlo mať výrazné znehodnotenie zákonného platidla členského štátu, v ktorom má dlžník bydlisko/sídlo, a zvýšenie zahraničnej úrokovej sadzby*“;

75. „*[spotrebiteľ] má byť... jasne informovaný o skutočnosti, že podpísaním zmluvy o úvere denominovanej v cudzej mene sa vystavuje kurzovému riziku, ktorého znášanie pre neho môže byť ekonomicky náročné v prípade devalvácie meny, v ktorej poberá svoj príjem, v porovnaní s cudzou menou, v ktorej bol úver dojednaný. Na druhej strane má predajca alebo dodávateľ, v prejednávanej veci banková inštitúcia, uviesť možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s uzatvorením úveru v cudzích menách.*“ (podčiarknutím a tučným písmom zvýraznil súd, ktorý podal tento návrh na začatie prejudiciálneho konania)

Vo veci OTP síce dlžníkom bol poskytnutý (ods. 77) dokument s názvom „*vyhlásenie o oboznámení sa s rizikom*“, no v prejednávanej veci tomu tak nie je. V ponuke sa s výnimkou vyššie uvedeného odseku nepoužíva pojem „*riziko*“ alebo akýkoľvek ekvivalentný výraz, ako napríklad „*nebezpečenstvo*“ či „*problém*“, ktoré by mohli priemerného spotrebiteľa upozorniť na dôsledky nepriaznivého výkyvu výmenného kurzu švajčiarskeho franku, ak svoje príjmy poberá v eurách.

Je teda potrebné prerušiť konanie a položiť SD EÚ túto otázku:

Štvrtá otázka: Bráni smernica 93/13, vykladaná z hľadiska zásady efektivity práva Spoločenstva, vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorej sú určité podmienka alebo celý rad podmienok, akými sú podmienky, o aké ide vo veci samej, „*zrozumiteľné*“ v zmysle smernice, z dôvodov, že:

- v predbežnej ponuke úveru sa podrobne popisujú transakcie spočívajúce v prepočte podľa menového kurzu, ku ktorým dochádza v priebehu existencie úveru, a uvádza sa v nej, že výmenným kurzom eur oproti švajčiarskym frankom bude kurz, ktorý je uplatniteľný dva pracovné dni pred dňom, keď nastane udalosť, na základe ktorej dochádza k transakcii, a ktorý je zverejnený na stránke Európskej centrálnej banky,
- v ponuke sa uvádza, že dlžník súhlasí s takými transakciami spočívajúcimi v prepočte zo švajčiarskych frankov na eurá a z eur na švajčiarske franky podľa menového kurzu, ktoré sú potrebné na fungovanie a splácanie úveru, a že veriteľ vykoná konverziu zostatku mesačných úhrad na švajčiarske franky po zaplatení poplatkov spojených s úverom,
- v ponuke sa uvádza, že ak z transakcie spočívajúcej v prepočte podľa menového kurzu vyplýva v čase splatnosti nižšia suma vo švajčiarskych frankoch, ktorá je vymáhateľná, amortizácia kapitálu bude pomalšia a prípadná časť neamortizovaného kapitálu sa z titulu splatnosti zaúčtuje ako debetný zostatok účtu vo švajčiarskych frankoch, a že sa upresňuje, že amortizácia kapitálu úveru

sa bude vyvíjať v závislosti od výkyvov výmenného kurzu, uplatňovaného na mesačné úhrady, smerom nahor alebo nadol, že tento vývoj môže spôsobiť predĺženie alebo skrátenie doby amortizácie úveru, a prípadne zmeniť celkové náklady súvisiace so splatením úveru,

– v článkoch „vnútorný účet v eurách“ a „vnútorný účet vo švajčiarskych frankoch“ sa podrobne popisujú transakcie uskutočňované pri každej platbe splátky úveru ako kreditná alebo debetná operácia na každom účte a v zmluve sa prehľadne vysvetľuje konkrétne fungovanie mechanizmu konverzie cudzej meny,

a teda že v ponuke nie je predovšetkým žiadna výslovná zmienka o „kurzovom riziku“, ktoré znáša dlžník vzhľadom na to, že svoje príjmy nepoberá v zúčtovacej mene, a ani výslovná zmienka o „riziku súvisiacom s úrokovými sadzbami“?

V prípade kladnej odpovede na túto štvrtú otázku potom vzniká otázka dôsledkov simulácií pripojených k ponuke v určitých veciach (vrátane prejednávanej veci), predovšetkým simulácie s názvom „informácie týkajúce sa transakcií spočívajúcich v prepočte podľa menového kurzu, ktoré budú uskutočňované v rámci vedenia vášho úveru“, simulujúcej výkyvy týchto istých prvkov v prípade zhodnotenia eura vo vzťahu k švajčiarskemu franku a devalvácie eura v porovnaní s výmenným kurzom v čase uzavretia zmluvy [omissis]. Zdá sa, že tieto simulácie v prejednávanej veci neexistujú (hoci bola zmluva uzavretá v čase, keď sa k nim tieto simulácie spravidla prikladali).

Generálny advokát vo vyššie uvedených veciach, ktorý sa vrátil k tej judikatúre súdu podávajúceho tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorá predchádza vydaniu rozsudku OTP, usúdil, že táto simulácia sama osebe postačuje na to, aby spĺňala podmienky stanovené týmto rozsudkom (vec C-51/17).

Hoci je pritom nepochybné, že tieto informácie, predovšetkým doba splácania úveru a celkové náklady na úver, prinášajú užitočné doplňujúce údaje v porovnaní so zmluvami, v ktorých tieto informácie uvedené nie sú, treba predovšetkým poukázať na to, že ani tieto simulácie nepoužívajú terminológiu, ktorá by dlžníkov mohla upozorniť na existenciu „rizík“, „nebezpečenstiev“ alebo „problémov“, okrem iného v zmysle odsekov 74, 75 a 77 rozsudku OTP (vec C-51/17).

Z veľmi neutrálneho názvu simulácie týkajúcej sa výmenného kurzu („informácie týkajúce sa transakcií spočívajúcich v prepočte podľa menového kurzu, ktoré budú uskutočňované v rámci vedenia vášho úveru“) napokon nevyplýva, že predmetná strana obsahuje simulácie výkyvov výmenných kurzov, na rozdiel od predchádzajúcej („simulácia vývoja úrokovej sadzby vášho úveru“ [omissis]).

[omissis]

Je teda potrebné prerušiť konanie a položiť SD EÚ túto otázku:

Piata otázka: V prípade kladnej odpovede na štvrtú otázku, bráni smernica 93/13, vykladaná z hľadiska zásady efektivity práva Spoločenstva,

vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorej sú určitá podmienka alebo celý rad podmienok, akými sú podmienky, o aké ide vo veci samej, „zrozumiteľné“ v zmysle smernice, pokiaľ sa iba k prvkom uvedeným vo štvrtej otázke pridáva simulácia poklesu meny, v ktorej sa uhrádzajú splátky, o 5,29 % v porovnaní so zúčtovacou menou, v zmluve na počiatočnú dobu 25 rokov, a bez ďalšieho zmienenia takých pojmov, akými sú „riziko“ alebo „problém“?

2. Postavenie dôkazných prostriedkov v trestnom konaní, najmä informačných brožúriek a propagačných letákov, a dôkazné bremeno

a) Prvky práva Spoločenstva a vnútroštátneho práva

Pokiaľ ide o právo Spoločenstva, bolo rozhodnuté, že posúdenie nekalej povahy určitej podmienky sa musí posudzovať „v čase uzatvorenia zmluvy *so zreteľom na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy*“ (rozsudok SD EÚ, 20. september 2018, *OTP Bank/Ilyes a Kiss*, vec C- 51/17, ods. 83).

Okrem toho sa v tomto istom rozsudku uviedlo, že „*finančné inštitúcie majú poskytnúť dlžníkom informácie dostatočné na to, aby im umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti*“ (ods. 74).

Táto formulácia naznačuje, že dôkazné bremeno spojené s preukázaním zrozumiteľnosti podmienky znáša predajca alebo dodávateľ, no nezdá sa, že by SD EÚ v tomto smere jasne zaujal stanovisko.

Naopak, v oblasti úzko súvisiacej so spotrebiteľským úverom bolo rozhodnuté, že na základe smernice 2008/48/CE (pozri rozsudok SD EÚ, *CA CF/Bakkaus*, 18. december 2014, vec C-449/13, ods. 27 až 32, osobitne 28), dôkazné bremeno spojené s preukázaním povinností dlžníka podľa smernice znáša tento dlžník, ktorý je povinný si o tom uchovať dôkaz.

Pokiaľ ide o vnútroštátne právo, treba pripomenúť, že predsúdne vyšetrowanie viedlo k tomu, že dvaja vyšetrovací sudcovia v uznesení z 29. augusta 2017 [omissis] usúdili, že voči spoločnosti BNPPF existujú „*dostatočné dôkazy*“ toho, že sa dopustila nekalých obchodných praktík [v zmysle smernice 2005/29/CE, prebratej článkom L. 121 -2 code de la consommation (Spotrebiteľský zákonník) v platnom a účinnom znení], pokiaľ ide práve o kurzové riziko.

Prokuratúra do značného počtu spisov v občianskoprávných veciach založila dokumenty [omissis] naznačujúce napríklad to, že upozornenia o kurzovom riziku boli odstránené z interných informačných dokumentov banky, a že obchodná komunikácia sa zameriavala na minimalizáciu, ba až popretie existencie kurzových rizík.

Cour d'appel de Paris (Odvolací súd v Paríži) pritom okrem iného v rozsudku zo 6. januára 2017 (RG č. 15/14128) [omissis] rozhodol, že sa nepreukázalo, že tieto

dokumenty a letáky odovzdala dlžníkom banky, a nie skôr poradenská spoločnosť v oblasti správy majetku, a tak ich nevzala do úvahy.

b) Otázky položené súdom

Šiesta otázka sa týka dôkazného bremena, pretože sa spochybňuje oznámenie viacerých informácií, ktoré by mohli mať vplyv na „zrozumiteľnosť“ podmienok, ktorých sa spor týka:

Šiesta otázka: Znáša dôkazné bremeno spojené s preukázaním „zrozumiteľnosti“ podmienky v zmysle smernice 93/13, a to aj pokiaľ ide o okolnosti, za akých došlo k uzavretiu zmluvy, predajca resp. dodávateľ, alebo spotrebiteľ?

Po stanovení uvedeného rámca vzniká následne otázka, či dôkazné bremeno spojené s preukázaním dôkaznej hodnoty dôkazného materiálu týkajúceho sa technik predaja, ktoré patria medzi „okolnosti, za akých došlo k uzavretiu zmluvy“ (svedectvá bývalých zamestnancov, reklamné letáky, informačné dokumenty...), spočíva na predajcovi resp. dodávateľovi.

Odôvodnenie, ktoré zvolil Cour d'appel de Paris (Odvolací súd v Paríži) okrem iného vo svojom rozsudku zo 6. januára 2017 ukladá navrhovateľom povinnosť preukázať okrem existencie obchodných propagačných letákov určených obchodným zástupcom banky a sprostredkovateľom aj to, že boli príjemcami predmetných argumentov – pričom tento druh komunikácie sa vo všeobecnosti uskutočňoval ústne –, a že im ich odovzdala banka, a nie sprostredkovateľ (poradca v oblasti finančných investícií alebo iný poradca).

V občianskoprávnom konaní pred tribunal de grande instance (súd prvého stupňa, Francúzsko) vo Francúzsku je pritom veľmi zriedkavé, aby boli účastníci konania alebo svedkovia vypočutí, a to z dôvodov súvisiacich hlavne s pracovnou záťažou súdov, takže je v praxi veľmi ťažké, ba až nemožné, takýto dôkaz predložiť.

Iné odôvodnenie spočíva v úsudku, že jednak tento dôkazný materiál vytvára jednoduchú domnienku toho, že informácie obsiahnuté v týchto dokumentoch sa dlžníkom poskytli, a to vrátane ústneho poskytnutia, a jednak že okolnosť, že informácie boli oznámené zo strany poradcu v oblasti správy majetku alebo iným poradcom je nepodstatná, keďže predajca alebo dodávateľ musia byť zodpovední za úkony sprostredkovateľov, ktorých si vybrali.

Od predajcu alebo dodávateľa sa totiž očakáva, že ovláda distribučné kanály svojich výrobkov, či už ide o výber sprostredkovateľov alebo zvolenie obchodnej komunikácie v širokom zmysle slova, a má možnosť disponovať dôkazmi (napríklad inštrukcia stiahnuť určitý konkrétny leták, ktorý predstavuje problém) o tom, že dôkazný materiál predložený navrhovateľmi v skutočnosti nebol použitý alebo že sa už nepoužíval v čase uzavretia zmluvy.

Je teda potrebné prerušiť konanie a položiť SD EÚ túto otázku:

Siedma otázka: Pokiaľ dôkazné bremeno spojené s preukázaním zrozumiteľnosti podmienky znáša predajca resp. dodávateľ, bráni smernica 93/13 vnútroštátnej judikatúre, v ktorej sa usudzuje, že v prípade existencie dokumentov týkajúcich sa techník predaja prináleží dlžníkom, aby preukázali jednak to, že boli príjemcami informácií obsiahnutých v týchto dokumentoch, a jednak to, že im ich adresovala práve banka, alebo naopak, vyžaduje uvedená smernica, aby tento dôkazný materiál zakladal domnienku toho, že informácie obsiahnuté v týchto dokumentoch sa dlžníkom poskytnú, a to vrátane ústneho poskytnutia, t.j. jednoduchú domnienku, vyvrátenie ktorej prináleží predajcovi resp. dodávateľovi, ktorí musia zodpovedať za informácie oznámené prostredníctvom sprostredkovateľov, ktorých si vybrali?

E. O pojme značná nerovnováha

Za predpokladu, že a) by sporné podmienky nepatrili do hlavného predmetu zmluvy, alebo b) hoci by aj tieto podmienky patrili do hlavného predmetu zmluvy, neboli by koncipované „zrozumiteľne“, prináležalo by súdu zisťovať existenciu – alebo neexistenciu – značnej nerovnováhy.

1. Relevantné prvky práva Spoločenstva a vnútroštátneho práva

Posúdenie existencie „značnej nerovnováhy“ v právach a povinnostiach účastníkov konania sa musí uskutočniť aj vtedy, ak súd rozhodol, že podmienka nie je „zrozumiteľná“ – inými slovami, skutočnosť, že podmienka nie je zrozumiteľná, nepostačuje na charakterizovanie existencie značnej nerovnováhy, ale patrí medzi prvky, ktoré treba vziať do úvahy (pozri implicitne uznesenie SD EÚ, *Lupean*, vec C-119/17).

Na účely posúdenia existencie takejto nerovnováhy je potrebné vziať do úvahy „odborné znalosti a vedomosti predajcu alebo dodávateľa“, ako aj prípady nerovnováhy, ktoré sa prejavujú až pri výkone zmluvy (rozsudok SD EÚ, 20. septembra 2017, *Andriuciu*, vec C- 186/16, ods. 54).

SD EÚ predovšetkým uviedol, že:

„56. V tejto súvislosti vnútroštátnemu súdu prináleží vzhľadom na všetky okolnosti sporu vo veci samej a pri zohľadnení najmä odborných znalostí a vedomostí predajcu alebo dodávateľa, v prejednávanej veci banky, pokiaľ ide o možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s podpísaním úveru v cudzej mene, po prvé posúdiť možné nedodržanie požiadavky dobrej viery a po druhé existenciu prípadnej značnej nerovnováhy v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13.

57. Pri otázke, či podmienka, o akú ide v spore vo veci samej, spôsobuje na škodu spotrebiteľa napriek požiadavke dobrej viery značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, musí totiž vnútroštátny súd

overiť, či predajca alebo dodávateľ, ktorý zaobchádza so spotrebiteľom čestne a rovnocenne, mohol rozumne očakávať, že by tento spotrebiteľ súhlasil s takouto podmienkou po predchádzajúcom individuálnom dojednaní (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz, C- 415/11, EU:C:2013:164, body 68 a 69).“

Z dôvodu týchto stanovísk k „zrozumiteľnosti“ sporných podmienok Cour de cassation (Kasačný súd) k tejto otázke nezaujal stanovisko.

2. Otázka súdu

Je nesporné [omissis] [, že] banka má v porovnaní so spotrebiteľom oveľa lepšie možnosti predvídať ekonomické zmeny a kurzové riziko.

V zmluve, o ktorú ide v prejednávanej veci, znáša každý z účastníkov konania časť kurzového rizika: banka je zisková v prípade, že sa švajčiarsky frank zhodnotí, a stratová, ak je tomu naopak.

Mohla by však existovať nerovnováha pri vystavení kurzovému riziku: riziko spoločnosti BNP je obmedzené na požičanú sumu (v najhoršom by bol celý zvyšok dlžnej sumy na konci 5 rokov splatený jediným eurom...), nezdá sa, že by riziko dlžníka bolo obmedzené rovnako, a to aj v prípade zvolenia výkladu, podľa ktorého by horná hranica celkovej sumy úhrad bola obmedzená dobou predĺženia, čo je veľmi diskutabilné. Táto nerovnováha sa môže zväčšiť na základe skutočnosti, že banka dostáva tým viac úrokov, o čo sa splácanie predlžuje.

Pre súd je napokon z dôvodu štruktúry zmluvy a počtu premenných, ktoré vstupujú do výpočtov, nemožné vytvoriť modely dôsledkov výkyvu výmenných kurzov a úrokových sadzieb a ich pravdepodobnosti.

Opačne, možný zisk pre spotrebiteľa je obmedzený na požičaný kapitál, po odrátaní súm splatených z titulu kapitálu v prvých piatich rokoch. Banka tiež tvrdí, že dlžníci mali prospech z priaznivejšej úrokovej sadzby.

Je teda potrebné prerušiť konanie a položiť SD EÚ túto otázku:

Ôsma otázka: Môže sa existencia značnej nerovnováhy charakterizovať v zmluve, akou je zmluva, o akú ide vo veci samej, v ktorej obidve strany znášajú kurzové riziko, pokiaľ jednak predajca resp. dodávateľ má v porovnaní so spotrebiteľom lepšie možnosti predvídať kurzové riziko, a jednak je riziko, ktoré znáša predajca resp. dodávateľ, obmedzené hornou hranicou, zatiaľ čo riziko, ktoré znáša spotrebiteľ, takto obmedzené nie je?

[omissis]

Z TÝCHTO DÔVODOV:

Súd, [omissis]

PRERUŠUJE konanie do rozhodnutia Súdneho dvora o týchto otázkach:

Prvá otázka: Bráni smernica 93/13, vykladaná z hľadiska zásady efektivity, za okolností, akými sú okolnosti veci samej, uplatneniu pravidiel premlčania v týchto prípadoch: a) pokiaľ ide o vyhlásenie podmienky za nekalú; b) pokiaľ ide o prípadné vrátenie finančných prostriedkov; c) pokiaľ je spotrebiteľ navrhovateľom, a d) pokiaľ je spotrebiteľ odporcom, a to vrátane uplatnenia vzájomnej žaloby?

Druhá otázka: V prípade úplne alebo čiastočne zápornej odpovede na prvú otázku, bráni smernica 93/13, vykladaná z hľadiska zásady efektivity, za okolností, akými sú okolnosti veci samej, uplatneniu vnútroštátnej judikatúry, ktorá za začiatok plynutia premlčacej lehoty stanovuje deň prijatia ponuky úveru, a nie deň, keď vznikli vážne finančné problémy?

Tretia otázka: Patria také podmienky, ktorými sú podmienky, o aké ide v spore vo veci samej, a ktoré okrem iného stanovujú, že švajčiarsky frank je zúčtovacou menou a euro je platobnou menou, čo má za dôsledok to, že dlžník znáša kurzové riziko, do hlavného predmetu zmluvy v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13, a to za okolností, že sa nespochybňuje výška poplatkov za zmenu meny a existujú podmienky, ktoré stanovujú možnosť dlžníka využiť v presne stanovených dňoch konverziu na eurá podľa vopred stanoveného vzorca?

Štvrtá otázka: Bráni smernica 93/13, vykladaná z hľadiska zásady efektivity práva Spoločenstva, vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorej sú určité podmienka alebo celý rad podmienok, akými sú podmienky, o aké ide vo veci samej, „zrozumiteľné“ v zmysle smernice, z dôvodov, že:

- v predbežnej ponuke úveru sa podrobne popisujú transakcie spočívajúce v prepočte podľa menového kurzu, ku ktorým dochádza v priebehu existencie úveru, a uvádza sa v nej, že výmenným kurzom eur oproti švajčiarskym frankom bude kurz, ktorý je uplatniteľný dva pracovné dni pred dňom, keď nastane udalosť, na základe ktorej dochádza k transakcii, a ktorý je zverejnený na stránke Európskej centrálnej banky,

- v ponuke sa uvádza, že dlžník súhlasí s takými transakciami spočívajúcimi v prepočte zo švajčiarskych frankov na eurá a z eur na švajčiarske franky podľa menového kurzu, ktoré sú potrebné na fungovanie a splácanie úveru, a že veriteľ vykoná konverziu zostatku mesačných úhrad na švajčiarske franky po zaplatení poplatkov spojených s úverom,

- v ponuke sa uvádza, že ak z transakcie spočívajúcej v prepočte podľa menového kurzu vyplýva v čase splatnosti nižšia suma vo švajčiarskych frankoch, ktorá je vymáhateľná, amortizácia kapitálu bude pomalšia a prípadná časť neamortizovaného kapitálu sa z titulu splatnosti zaúčtuje ako debetný zostatok účtu vo švajčiarskych frankoch, a že sa upresňuje, že amortizácia kapitálu úveru sa bude vyvíjať v závislosti od výkyvov

výmenného kurzu, uplatňovaného na mesačné úhrady, smerom nahor alebo nadol, že tento vývoj môže spôsobiť predĺženie alebo skrátenie doby amortizácie úveru, a prípadne zmeniť celkové náklady súvisiace so splatením úveru,

– v článkoch „vnútorný účet v eurách“ a „vnútorný účet vo švajčiarskych frankoch“ sa podrobne popisujú transakcie uskutočňované pri každej platbe splátky úveru ako kreditná alebo debetná operácia na každom účte a v zmluve sa prehľadne vysvetľuje konkrétne fungovanie mechanizmu konverzie cudzej meny; a teda že v ponuke nie je predovšetkým žiadna výslovná zmienka o „kurzovom riziku“, ktoré znáša dlžník vzhľadom na to, že svoje príjmy nepoberá v zúčtovacej mene, a ani výslovná zmienka o „riziku súvisiacom s úrokovými sadzbami“?

Piata otázka: V prípade kladnej odpovede na štvrtú otázku, bráni smernica 93/13, vykladaná z hľadiska zásady efektivity práva Spoločenstva, vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorej sú určitá podmienka alebo celý rad podmienok, akými sú podmienky, o aké ide vo veci samej, „zrozumiteľné“ v zmysle smernice, pokiaľ sa iba k prvkom uvedeným vo štvrtej otázke pridáva simulácia poklesu meny, v ktorej sa uhrádzajú splátky, o 5,29 % v porovnaní so zúčtovacou menou, v zmluve na počiatočnú dobu 25 rokov, a bez ďalšieho zmienenia takých pojmov, akými sú „riziko“ alebo „problém“?

Šiesta otázka: Znáša dôkazné bremeno spojené s preukázaním „zrozumiteľnosti“ podmienky v zmysle smernice 93/13, a to aj pokiaľ ide o okolnosti, za akých došlo k uzavretiu zmluvy, predajca resp. dodávateľ, alebo spotrebiteľ?

Siedma otázka: Pokiaľ dôkazné bremeno spojené s preukázaním zrozumiteľnosti podmienky znáša predajca resp. dodávateľ, bráni smernica 93/13 vnútroštátnej judikatúre, v ktorej sa usudzuje, že v prípade existencie dokumentov týkajúcich sa techník predaja prináleží dlžníkom, aby preukázali jednak to, že boli príjemcami informácií obsiahnutých v týchto dokumentoch, a jednak to, že im ich adresovala práve banka, alebo naopak, vyžaduje uvedená smernica, aby tento dôkazný materiál zakladal domnienku toho, že informácie obsiahnuté v týchto dokumentoch sa dlžníkom poskytl, a to vrátane ústneho poskytnutia, t. j. jednoduchú domnienku, vyvrátenie ktorej prináleží predajcovi resp. dodávateľovi, ktorí musia zodpovedať za informácie oznámené prostredníctvom sprostredkovateľov, ktorých si vybrali?

Ôsma otázka: Môže sa existencia značnej nerovnováhy charakterizovať v zmluve, akou je zmluva, o akú ide vo veci samej, v ktorej obidve strany znášajú kurzové riziko, pokiaľ jednak predajca resp. dodávateľ má v porovnaní so spotrebiteľom lepšie možnosti predvídať kurzové riziko,

a jednak je riziko, ktoré znáša predajca resp. dodávateľ, obmedzené hornou hranicou, zatiaľ čo riziko, ktoré znáša spotrebiteľ, takto obmedzené nie je?

[*omissis*]

PRACOVNÝ DOKUMENT